

Stadswandeling door Gävle

De stad werd gesticht in 1446 en was destijds de eerste stad van Norrland

A. Heilige Drievuldigheidskerk

Op deze plaats staat waarschijnlijk al sinds de 15e eeuw een kerk, vanaf het moment dat Gävle een stad werd. Vermoedelijk is Gävle zelfs op de plaats van de Heilige Drievuldigheidskerk ontstaan. De kerk kreeg medio 17e eeuw haar huidige vorm, tijdens de Zweedse gouden eeuw. De toren was echter pas gereed in 1781.

De Heilige Drievuldigheidskerk is een van de weinige gebouwen ten noorden van de rivier die bij de grote brand van 1869 gespaard bleef.

Aardig om te weten: de toren helt in de nok van het schip een meter over. Al toen de toren werd gebouwd, met als fundament zand vermengd met klei, helde hij licht over. Uiteindelijk is men erin geslaagd de verschuiving te stoppen, een onderneming die werd gefinancierd door extra belasting op koffie en suiker.

B. ‘Vijf musicerende genieën’ van Carl Milles

De beelden werden in 1948 uitgevoerd, maar zijn pas in 1983 in de Stadstuin geplaatst. Het woord ‘genie’ is van oorsprong Latijn en betekent ‘goede geest’. Men kan ze ook engelen noemen. Vliegende engelen waren één van Milles’ geliefde motieven. Op diverse plaatsen zijn replica’s van de beelden te vinden, bijvoorbeeld in Millesgården op Lidingö, Stockholm.

C. Agnes von Krusenstjernas allé

De allée werd in 1842 aangelegd door rechter Carl Valley en kreeg in 1987 de naam van de Zweedse schrijfster. Agnes von Krusenstjerna (1894-1940) woonde korte tijd in Gävle en de stad komt in meerdere van haar boeken terug. In de roman *Tony växer upp* (*Tony groeit op*) uit 1922 wordt de allée beschreven.

D. Stadstuin en Boulognerbos

Het stadspark van Gävle bestaat eigenlijk uit twee parken. De Stadstuin werd aangelegd in de jaren 1840. Tussen de Stadstuin en de Nieuwe Begraafplaats stond destijds een mooi dennenbos, genaamd ‘Kroknäs Hage’. In 1865 werd daar het ‘Boulognerbos’ aangelegd als een verlenging van de Stadstuin. Het Bois de Boulogne in Parijs diende als voorbeeld. Verbonden door stroompjes en wandelwegen vormen beide parken een geheel. Je vindt er een café, een midgetgolfbaan en populaire speelplaatsen met barbecuemogelijkheden. Er staan ook veel standbeelden en andere beeldhouwwerken.

E. Kunstcentrum

In het Kunstcentrum ontmoet men de hedendaagse kunst. Dat kunnen schilderijen, foto’s, beelden of videokunst zijn. Het gebouw huisvest ook een open atelier, waar zowel kinderen als volwassenen hun creativiteit kunnen uiten. Het gebouw werd oorspronkelijk ontworpen voor het bosbouwmuseum Silvanum en was gereed in 1961. Het werd ingewijd door de toenmalige koning Gustaaf VI Adolf. De architect van dit gebouw, een van de interessantste gebouwen van Gävle, is Sven Henrik Wranér, die in samenwerking met de Deense architect Erik Herlöv dit fraaie voorbeeld van transparant en licht modernisme ontwierp. Het bosbouwmuseum bestaat niet meer, maar de plek heeft nog altijd een sterke lokale verankering en veel inwoners van Gävle hebben goede herinneringen aan de tentoonstellingen, houtbewerkingbeurzen en het veelbesproken vogelgezag in verschillende jaargetijden, waar je door een koptelefoon naar kon luisteren.

F. Strömvallen

Al in 1903 had Gävle een modern sportpark op de zogenoemde ‘Mattonska vretar’ bij Strömdalen. Het park werd successievelijk uitgebreid en gemoderniseerd. De tribunes zijn ontworpen door de in Gävle geboren Erik Vestergren en het ‘nieuwe’ sportpark werd in 1923 ingewijd. De naam werd toen gewijzigd van Strömdalen in Strömvallen.

Aardig om te weten: het beeld van de hardloper dat sinds 1947 voor Strömvallen staat, is niemand minder dan de toenmalige inwoner van Gävle, Gunder Hägg, die door Olof Ahlberg in brons is afgebeeld.

Tegenwoordig is Strömvallen een voetbalarena. De capaciteit is 7.300 toeschouwers en er wordt gespeeld op kunstgras.

G. Concertgebouw van Gävle

Het concertgebouw werd ingewijd in januari 1998 op de plaats waar het oude badhuis ‘Strömbadet’ stond. De architect is Bo Karlberg, die o.a. ook de Opera van Göteborg ontwierp. Het cirkelvormige gebouw is bekleed met 138.000 blauwe tegels en is de thuisbasis van het Gävle Symfonieorkest. In het concertgebouw zijn twee muziekszalen, de Gevaliazaal met 820 zitplaatsen en de Bo Lindezaal met 170 zitplaatsen. Het Concertgebouw heeft ook een cafetaria en een groot restaurant.

H. Gammelbron

De oudste brug van Gävle en tot 1580 de enige verbinding over de Gavleån. Bij de stadsbrand van 1869 raakte de brug door het vuur beschadigd en werd deze gesloopt om verspreiding van het vuur naar het zuiden tegen te gaan. De huidige brug dateert uit 1869-70.

I. Gevangenis­museum van Zweden – één museum in twee gevangenis­sen

De Slotsgevangenis uit 1732 en de Cellengevangenis – Hotell Hamilton anno 1847. In een authentieke omgeving komt u alles te weten over de Zweedse geschiedenis van ‘misdad en straf’. In de slotsgevangenis zaten de gevangenen samen opgesloten in donkere, koude ruimtes. Velen stond een strenge en afschrikwekkende straf te wachten. Toen in de jaren 1840 het gevangenis­stelsel met cellen werd ingevoerd, schafte men successievelijk de publiekelijk ten uitvoer gebrachte schand- en lijfstraffen af en werden mensen veroordeeld tot gevangenis­straf/strafarbeid. De gevangenen kregen nu eigen cellen en mochten niet met elkaar praten. Als de gevangenen buiten werden gelucht, kregen ze een groot masker op, opdat ze elkaar niet konden zien.

J. Slot Gävle

Aan de zuidkant van de Gavleån verheft zich Slot Gävle. Toen het slot in 1593 door koning Johan III werd gebouwd, zag het eruit als een echt sprookjeskasteel met kantelen en torens. Nu stammen alleen de dikke muren nog uit die tijd.

De legende gaat dat er in 1727 een dienstmeisje in het slot op weg was naar de zolder om de was die daar te drogen hing van de lijn te halen. Ze had een kaars in haar hand en plotseling vatte de droge was vlam. Het vuur verspreidde zich razendsnel. De torens en een groot deel van het slot brandden af. Toen het slot medio 18^e eeuw weer werd opgebouwd, kwamen er geen nieuwe torens, dat was toen ouderwets. De architect was Carl Hårleman. Sindsdien is het slot de woning van de gouverneur. Er wordt gezegd dat het dienstmeisje dat de brand veroorzaakte nog in het slot rondwaart, dus let goed op, misschien is ze nog ergens voor een van de ramen te zien.

Aardig om te weten: de tekst boven het grote ijzeren hek dat aan Slottstorget grenst.

K. Kerstbok van Gävle

In de maanden december en januari wordt het plein voor het slot, Slottstorget, gesierd door de grootste strooien bok ter wereld. De gigantische bok is de bekendste inwoner van Gävle. Hij wordt elk jaar ingewijd op de eerste zondag waarop de kerstetalages te zien zijn en is 13 meter hoog, 7 meter lang en weegt 3 ton. De eerste bok werd opgericht in 1966 en in 1985 kwam de kerstbok van Gävle in het *Guinness Recordboek*.

L. Stadsbibliotheek

De bibliotheek is 365 dagen per jaar open. Hier kan men boeken, films en kranten lenen. Er zijn lees- en leerboeken voor kinderen en volwassenen. Op het IT-plein kan gratis gebruik worden gemaakt van computers en op de kinderafdeling kunnen kinderen tekenen of spelletjes spelen. In cafetaria Edbom kan men even koffiepauze nemen en tijdschriften lezen uit ‘alle windstreken’.

M. Joe Hill-museum

Joe Hill heette oorspronkelijk Joel Hägglund en werd in 1879 geboren in Gamla Gefle. Hij emigreerde in 1902 naar Amerika en veranderde zijn naam in Joe Hill. Hij schreef liederen en gedichten, en was een voorvechter voor een beter leven voor de arbeiders. Er werd beweerd dat hij iemand had vermoord en in 1915 werd hij terechtgesteld. Velen menen echter dat hij onschuldig was. Vandaag de dag is zijn ouderlijk huis een museum en in de herdenkingskamer op de eerste verdieping worden onder andere kopieën bewaard van Joe Hills laatste brieven naar huis.

N. Gamla Gefle

In de met kinderkopjes geplaveide stegen van het mooie, oude stadsdeel ten zuiden van de rivier kan men heerlijk rondsleren. De meeste huizen stammen uit de 18^e eeuw en hebben branden en de sloophamer overleefd. In die tijd woonden er veel zeelui en handwerkmannen in Gamla Gefle. Er renden varkens door de stegen en het stonk er enorm naar uitwerpselen van mens en dier.

In Gamla Gefle liggen ook het hostel en restaurant Söderhielmska Gården. Dat laatste was te zien in de film *Black Jack*.

O. Provinciaal museum (Länsmuseet)

De familie Rettig bezat in de 19^e eeuw een tabakfabriek in Gävle had er tevens een werf en een rederij. De geschiedenis van het provinciaal museum begint in 1933 toen de aangetrouwde Antonie Rettig overleed en de stad Gävle het ‘John en Antonie Rettigs museumfonds’ naliet. De donatie omvatte een grote som geld – met de huidige geldwaarde een paar miljoen Zweedse kronen. Met middelen uit deze donatie kon het museum worden gebouwd. Het gebouw, dat is ontworpen door stadsarchitect Sven Wranér, was klaar in

1940 en heette toen Gävle museum. Op verzoek van de donatrice diende het paleis van haar zus in Kopenhagen als architectonisch voorbeeld. In het museum vindt u onder andere een unieke kunstverzameling van de 17e eeuw tot de huidige tijd. Er zijn tentoonstellingen, een cafetaria en een winkel.

P. Gamla Grand (Elit Hotell)

Dit fraaie hotel is ontworpen door architect Ture Stenberg voor de grote Gävle-tentoonstelling van 1901. Toen het werd ingewijd, was het een van de grootste hotels van de provincie. Het heeft 40 jaar gediend als hotel en had sindsdien diverse bestemmingen, zoals bioscoop, feestzaal, bank, theater, chocoladewinkel en Cultuurschool. In 1970 werd het Gamla Grand met de sloop bedreigd, toen de stad op die plek een parkeergarage wilde bouwen. Er werd een campagne opgezet om het gebouw te bewaren en het pand werd van de sloop gered.

Q. Raadhuis

Toen de oude raadkamer in 1776 afbrandde, tekende C. F. Adelcrantz een nieuw raadhuis in neoclassicistische stijl. Het was in 1790 gereed. Koning Gustaaf III schonk een portretmedaillon van marmer, gemaakt door de beeldhouwer Tobias Sergel, en 4.500 Zweedse zilveren rijksdaalders voor de bouw. Het gebouw heeft drie verdiepingen en een klokkentoren.

Bij de stadsbrand van 1869 gingen het bovenste gedeelte van het pand, de uivormige toren en het meeste van de inrichting verloren. Het raadhuis werd in de jaren 1870 op voorstel van hofintendant F.G.A. Dahl hersteld. De gevel kreeg echter een ander karakter met een schuiner dak. De toren kreeg een strakkere vormgeving en werd voorzien van wijzerplaten.

R. Stadhuis

Pehr Ennes bouwde het pand aan Rådhusorget in de jaren 1803-1805 als woning voor zijn gezin. De stad Gävle kocht het pand in 1848 uit zijn nalatenschap. Het liep bij de stadsbrand van 1869 aanzienlijke schade op, maar werd tussen 1871-1874 weer herbouwd. Het is ontworpen door de architect J.F. Åblom.

S. Godin bij de Hyperboreïsche Zee

In mei 1956 werd het massieve granieten beeldhouwwerk 'Godin bij de Hyperboreïsche Zee' van Eric Grate ingewijd. De godin staat op het plein Rådhusorget en wordt in de volksmond 'De slons in de plons' genoemd.

T. Fontein van Hedberg

De twee grote fontein stammen uit 1880 en zijn gemaakt door Carl Johan Dyferman. Ze werden aan de stad geschonken door groothandelaar Anders Magnus Hedberg, wiens woning aan de esplanade stond.

U. Theater van Gävle

Tijdens de grote stadsbrand van 1869 werd het theater volledig verwoest, maar in 1878 werd het opnieuw opgebouwd naar tekeningen van Axel Fredrik Nyström. Het gebouw is geïnspireerd op de Opera van Parijs en heeft ook wat van de Koninklijke Opera van Stockholm, die 20 jaar later zou worden ingewijd. De gevel is versierd met bustes van Shakespeare, Molière en Mozart. In die tijd had het theater twee cafés, één voor de armen en één uitsluitend voor de rijken. Dat laatste was rijkelijk versierd en had goudverf op de muren. In 1983 werd er een groot stuk aan de noordkant van het theater aangebouwd, waar het Gävle Folkteater werd ondergebracht. Tegenwoordig wordt het theater vooral gebruikt als toneel voor gastvoorstellingen, vooral van die van het Zweedse Nationaal Toneel, Riksteatern.

Aardig om te weten: de namen Shakespeare en Molière boven de hoofdingang zijn foutief gespeld – en zijn dat al meer dan 125 jaar!

V. Oude Hypotheekhuis

Dit statige gebouw werd in 1899 opgetrokken door de Gefle stads Sparbank en is gemaakt van metamorf kalksteen uit de streek Kolmården en rood graniet. Architect Aron Johansson is tevens de bouwmeester van het Zweedse parlementsgebouw in Stockholm.

Aardig om te weten: de tekst naar het plein luidt: 'Gespaard geld is gewonnen, dubbel zoveel waard indien welbested'. De tekst naar Nygatan luidt: 'Luie hand maakt arm, vlijtige hand maakt rijk.

X. Plein (Stortorget)

In de 20^e eeuw verkochten de boeren hun vlees rechtstreeks vanuit hun wagens op het plein. Op 9 maart 1900 kostte 1 kilo tarwemeel 25 öre (€ 0,03), 1 kilo boter 170 öre (€ 0,20) en 1 kilo baars 90 öre (€ 0,10). Stortorget is vandaag de dag een plein vol activiteiten, zoals optredens van artiesten, markt en nog veel meer. Er staat elk jaar een grote kerstboom. Er is van alles te koop, van een broodje hotdog, bloemen, groente en fruit tot kleding. Bij de viskramen wordt verse vis verkocht.

Niet vergeten: koop een 'worp' bokking voor thuis als herinnering aan Gävle. Een 'worp' is hetzelfde als vier bokkingen die je tussen de vingers van één hand kunt vasthouden.